

system) moglo osnovati po posebnih razmerah vsaktere dežele.

Več o tem, kako so zlasti na Benečanskem, Furlanskem in na Angleškem najemstva osnovane, popiše gosp. pisatelj v omenjenem koledarju, ktere bi želeli v rokah vsih velicih posestnikov, da bi prevdarili o ti zadevi dane nasvete in jih pretresli po svojih okolščinah: ali se dajo v prid kmetijstvu izgotoviti ali ne, — da iz dobrega namena izrečena misel ne ostane glas vpijočega v pušavi, in bi se še le takrat ne spoznala, ko bi že utegnili „prepozno“ biti. Dosihmal so, kar je nam znano, le Zagrebške „gospodarske novine“ podale svojim bralcem v prevodu omenjeni sostavek; rado-vedni smo, kaj bojo naši sosedje o tem nasvetu rekli.

Iz nove gojzdne postave vodila, po katerih gre tarifo gojzdne škode sostavljati, in škodo povračevati.

§. 1. V ustanovljevanju tarife za povračila gojzdne škode je treba les tako ločiti, namreč ali:

1. v derva (les za kurjavo) ali
2. les za stavbo in izdelke, (deblovina, celotnina, hlodi, les za razne priprave, mašine itd.)

Ti poglavni versti lesa je treba dalje ločiti po bazah lesa, kakor je kje ta ali una važniša, pri čemur naj se pa vse tiste baže, ki so blizo enake vrednosti, v en razdelak jemljejo, in po njuni drugi lastnosti zopet razdeliti v

a) najboljšo, b) srednjo, in c) najnižjo versto.

Za vsakega teh pod-razdelkov je treba po tem srednje gojzdne cene nastaviti, in sicer enkrat za en kubični čevlj ali pri prav niskem kupu lesa tudi za več kubičnih čevljev samega lesa, odštevši stroške oklestenja in sekanja, in drugič za mere v kraju navadne. Cena prve verste naj se obrača na stoječi in sploh na tak les, ki se da lahko za celotnino preceniti, prištevši stroške obdelovanja, če jih je kaj. Cena druge verste velja za posekani in že oklesteni les, če se zavoljo predelanja in zavoljo odpadkov več ne more meriti kakor celotnina. Les, ki bi ga kdo ukradel med obdelovanjem in obravnavanjem, je tako čistati, kakor da bi bil že čisto oklesten in obdelan.

§. 2. Srednje cene drugih gojzdnih pridelkov, če se v kraju za gotov kup prodati zamorejo, naj se tudi v navadnih merah, z dobitnimi stroški vred, in brez njih nastvljajo.

Tarife naj dalje obsegajo navadno dnino prostega delavca, obstoječe voznine in vrednost enega orala paše, po poglavnih razredih dobre.

§. 3. Ako se ukrade les, toda se verhi, veje ali mladike ne odsekajo ali odtergajo, in mladje ne odjemlje ali poškode, je treba škodo vsikdar po tarifni ceni povračevati.

Po ti ceni je plačevati:

1. po enkrat ali enojno za

- a) že posekani ali oklesteni, ali za bližnji posek odbrani ali po naključbi na tleh ležeči ali odlomljeni les;
- b) za suhe ali do dobrega zamorjene, po tem tudi za rastne drevesa in rante ali late, če se vzamejo po sami iz gostega gojzda, in če niso posebno drage sorte, od ktere bi se le tu in tam kako drevo našlo;
- c) za izkopane šture, če se s tem narejene luknje zopet zaravnajo, in če niso bili štori potrebno za branilo, in se tudi ni bilo nadjati, da bi iz njih mlado drevje pognalo.

2. Po pol drugikrat, za:

- a) rastne drevesa in rante, in če se dvé ali več njih

vzamejo eno zraven drugega iz gostega gojzda, in se s tem samo ena praznina naredi, ali če se posamezne drevesa iz redkejšega gojzda vzamejo;

- b) za raztresene prihranjence in poveršino in za les posebne vrednosti, pa vender ne prav primerne kakovosti, ki se v gostem gojzdu le tu in tam najde;
- c) za izkopane šture, če je samo nekaj pod 1. naštetih olajšev.

Po dvakrat (dvojnato), za:

- a) rastne drevesa in rante, če se dvé ali več njih, eno zraven drugega iz redkejšega gojzda vzamejo, ali če se jih vzame toliko iz gostega gojzda, da se s tem več kakor ena praznina napravi;
- b) za raztresene prihranjence in poveršino, ali za les posebne vrednosti in dobre kakovosti, ki se le tu in tam najde;
- c) za izkopane šture, če ni nobene izmed olajšav pod 1. naštetih.

Za les (ki se rabi za stavbe in izdelke) pa ne veljajo tarify cene kakor samo pri enojnih plačili.

Kadar se poldrugi ali dvojnati znesek plačuje, je rajtati presežek samo po ceni najboljših derv. Če je kaj stroškov za izpravljanja, jih je gojzdnemu gospodarju vselej posebej poveriti. (Dalje sledi.)

Življenje slavnih Slovanov.

XIV.

Fr. M. Appendini.

Omenimo tukaj moža, ki scer po rodu ni bil Slovan, ki pa zavolj ljubave do slovanske zemlje, na kateri je bival, in do slovanskiga naroda, med kterim je živel in koristil, popolnoma zaslužil, da njega spomin med Slaveni hvaležno se ohrani.

Franc Maria Appendini, mašnik reda pobožnih šol, bivši vodja in nadučitelj blagorečnosti u Dubrovniku, je bil mož visoko učen in glasovit, ki, gledé na jezik slavenski in dalmatinsko-dubrovačko slovstvo, si je bil velike zasluge pridobil.

Akoravno ptujec — rodú je bil iz Piemonta — je bil med ilirskimi Slovenci z enako iskreno gorečnostjo za blagor naroda slovanskiga nadušen, s kakoršno nekaj Dobrowsky pri čeho-slavenskih bratih. Trudil se je bil verlo o podučevanju sebi izročene slovanske mladine, pa pismeno tudi delal, kar je bilo na korist novi domovini njegovi.

Tako je leta 1808 dal prvokrat na svitlo slovnično ilirsko (horvaško-dalmatinsko), poklonivši jo tadašnjemu ravnitelju Dalmacije, maršalu Marmontu. Ti glasoviti vojskovodja ni bil samo hraber vojak, temuč tudi ljubitelj učenosti, in sam visoko učen mož. Imel je on slovanski jezik, gledé na njegovo notranjo vrednost in nezmerno množino narodov, ki ga govoré, posebno za vojaški stan za najpotrebniši. Zatorej je on dvé leti pozneje, ko je bil zapoveditelj Ilirije, u Ljubljani za svoje viši častnike učilišče slovansko bil utemeljil pod imenom: Schola palatina slavica.

Appendini je postal eden naj izverstniših pisateljev u Dubrovniku. Dal je na svitlo: Pripoved od starovečnosti in slovstva Dubrovničanov u dvéh delih u italijanskim jeziku pod naslovom:

Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de Ragusani. Ragusa 1802—1803. 2 vol. 4.

Verlo razsvitljeni mož naučil se je z velikim trdom temeljito vsih slovanskih narečij, ter posluževal se jih z nenavadno marljivostjo tako u dogodivšini ilirskoj, kakor u jezikoslovju slovanskim. Poleg tega pa ni manje prekrasno u svojim materinskim, to je, laškim jeziku, u latinskim pa tako izverstno in zveršeno pisal,

da med naj slavnije taiste dóbe pisatelje ga uverstiti zamoremo.

Umerl je Appendini 7. grudna leta 1834. Naj bo verli putjic lep izgled lastnim sinam matere Slave!

J. Š.

Slovanski popotnik.

* „Vsakemu svoje!“ Po tem géslu „popotnik“ rad dostavi k naznanilu v 101. in 104. listu l. l. zastran „občnega derž. zakonika“, da gosp. dr. Krajnc, učenik „občnega derž. zakonika“ v slovenskem jeziku na vseučilišu Gradčkem ima velike zasluge o tem važnem delu, in če jih „popotnik“ v tistem naznanilu ni v misel vzel, se je to zgodilo le, ker je bolj na dognanje dela in na pospešenje dolgo dolgo željno pričakovanega natisa mislil, kakor na vse g. izdelovavce njegove. Na povabilo Ljublj. slovenskega društva, kteremu gré čast, da je to delo sprožilo, sta bila s pripomočjo mnogih gosp. pravoslovcev začetnika tega delarajnikogosp. Mažgon in gosp. Cigale, ki sta z veliko marljivostjo dodelala prvih 602 paragrafov; za tema je gosp. dr. Krajnc zakonik prestavil od §. 621 do 1502, in zraven omenjenih §§. tudi naznanilni patent in prikrajne pazke, ter je celo delo predložil potem vis. c. k. ministertvu pravosodja, ki ga je za izvrstno spoznalo, pred natisom pa v pregled in popravo gosp. Cigaletu izročilo, ki je delo iznovega pretresel in doveršil za natis. Prav ljubo nam je, da zamoremo „vsem hvalo dati, kterim hvala gré“, ker v tako važnih slovenskih knjigah, kakor je omenjeni „zakonik“, naj se véjo vsi domorodci, ki so si prijazno roke podali, dodelati ga.

* Od razglasa, ki ga je izdal Omer paša na Černogorce, da bi se vernili pod turško oblast, so omenile poslednje „Novice“. Ker bo mnogim bravcem zanimivo, tisti proglas brati, od besede do besede, kakor ga je Omer paša na Černogorce poslal, ga podá iz Zagrebških „narodnih novin“ slovanski popotnik čitateljem svojim; razumeli ga bojo lahko. Glasí se originalni proglas takole:

Černogorci!

Neki opaki ljudi medju vama, koji su vas varali, i koje ste slušali, i neki drugi, koji su vas s hitrostju i silom nagnali, da zabacite pravi put, i da oružje podignete protiv slavnoga vašega cara. — pozvaše na vas jarost carsku i njegove čete. Vi ste sad vidili carsku moć. Oni, koji su pametni, biti će dobro razsudili, da se nemožete održati. Budući vi naši sugradjani, nismo iskali ni jednu kaplju vaše kervi, i vi ste krivi sami onoj, što se je do danas prosula, i onima štetama, što su propatile vaše kuće. Koliko je velika moć našega slavnoga cara, veća je još njegova milost, i videći ja, da vi nemožete odolieti mojoj vojsci, naredio sam na sve strane, da vas netuče, a to sam učinio za odoliti od vaših kućah nova zla po želji mojega slavnoga gospodara. Oni, koji se pokazu neposlušni, ja ću ih silom dovesti na pravi put, a one, koji se pokoju i predaju, primit ću blagonaklono.

Zato na ime mog cara s ovim proglasom dajem vam na znanje:

1. Kao što dosad, tako ćete i odsad imati slobodu viere i bogoštovja.
2. Neće vam biti učinjeno ni jedno nasilje, no samo će se uvesti jedno uredno vladanje, kako mi je zapoviedio moj slavi gospodari. Ostati će nahie, kao što i dosada, i na čelu svake biti će postavljen jedan serdar, kojega ćete vi isti odabirati medju odličnim plemenima, koji će zavisiti od skadarskoga vezira.
3. U osviti kervnoj dogadjala su se ubojstva, to se neće unapred trpiti.
4. Ako se podložite carskoj milosti, biti će vam dana prava kao ostalim podanicima carstva, i tako će vam biti slobodno hodati kroz sva mesta našega carstva, i trgovati i raditi. I oni, koji budu hodili, da terguju kroz ostale deržave strane, uživati će pokroviteljstvo carsko po susčestvujućim ugovorima.
5. Nahodeći se vi na granici carstva, jednako, kao što ćete uživati carsku milost, morate se obvezati, da ćete vierno

i junački braniti granice, i da ćete se pošteno podnieti i s onu stranu granice po volji obadva cara.

6. Nećete plaćati nikakvog danka, osim onoga, što će trebovati za mesečnu plaću serdarima nahiah, i velikom serdaru svih nahiah, i za ostale troškove.
7. Budući da će serdari od nahiah i vèrhovni serdar primati platju, tako će morati paziti, da narod nebude trpiti nikakovo nasilje, i zato će biti lično odgovorni.
8. Kako budete izviestjeni od ovoga proglasa, treba da mi svaka nahia odgovori, za da ja mogu vaše odgovore i misli podnieti mome slavnome caru.
9. Toliko je, što ja vama mogu proglasiti, i za da budete dati mojima rećima čielu vjern, podpisivam svojeručno i pečatim mojim muširskim pečatom.

Iz taborn u Martiniću 1853. Subota 10. siečnja po sèrbski.

Omer paša,

mušir i seraskier sve vojske turske u Evropi.

V tem proglasu daje Omer paša Černogorskemu knezu obrok do 31. januara, da se pomisli. Al Černogorci so se že davno pomislili, ker je vsim dobro poznana stara pesem (iz 11. pevanja Gunduličevega Osmana):

— — — — — Gdje kopito

Konj turački jednom stavi:

Da to mesto viekovito

Neporaste već u travi.

Vsled tega si more vsak misliti, kakošín so mu odgovor dali.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Tersta, na pustni dan. Pri nas delo počiva, in vse se trudi po stari laški šegi poslednje dni predpusta veselo dokončati. Vès živ je korso (velika mestna ulica). Stotero vozov derdrá gor in dol in od vsih strani letí sladkorni drobiž v obraz deklicam in gospém, tako da je z njim vsa ulica posuta. Bog vé, koliko centov se ga je zmetalo in za koliko forintov! Našemanih zakritih in odkritih šem je na tisuče, ki uganjajo norce na vsako vižo, ktero se človek le misliti zamore; pojejo in vriskajo, žvižgajo in plešejo, ropotajo in rožljajo, oblečeni v naj čudnišo in silo smešno obleko vsih narodov, vsih stanov; polovica mesta, bi rekel, je v šemah. Terst je danes zares podoben velki norišnici!

Pa pustimo predpustne zmešnjave in norčije.

Povém Vam bolj važno in veselo novičo, da je naš slavi Koseski, kteremu je trd za domovino dolgo in hudo bolezen zavdal, se že toliko okrepčal, da se ni več bati, da bi nam ga nemila smert vzela. Hvala Bogu! — Prijetno je tudi gotovo vsacemu domorodcu slišati, da se na tukajšnjem gimnazii verli gosp. učitelji močno trudijo za slovensčino in ilirščino, kterih se tudi učenci pridno učé; pa tudi gosp. bogoslovci se marljivo v šoli ilirščine učé in so vsi uneti za dušno omiko; naročeni so na več severo-slovanskih in na vse jugoslavenske časopise razun enega slovenskega.

Iz Postojne 7. febr. M. Tisti Rabi Hirš Däne-mark, ki je zadnjikrat v letu 1847 v Ljubljani svoje čuda prodajal, na priliko, da je v vsacih hebrejskih bukvah, če jih tudi poprej ni vidil, vse besede berž na pamet povedal, ako mu gledavci le stran in pa število verstic povéjo itd., je letos o začetku pusta tudi nas obiskal in svojo umetnijo razkazoval. Ker pa so „Novice“ že takrat njegovo čudodelnost, ki človeka na prvi ogled zares nekako omoti, po pravi meri merile, se ne prederznem, kaj več o njegovih čudih vam govoriti, da mi ne porečete, kakor ste takrat „Rabitu“ rekli „pojdi rakom žvižgat!“ Pustim tedaj „Hirša“ in povém vam rají, da smo se pretekli pust ob nedeljah zvečer večkrat prav dobro imeli in marsiktero veselo uro v poštenem radovanju doživeli, za kar gré nar večí hvala časti vredni gospé udovi Doxatovi, ki nam je